სახალხო გაზეთი

№ 252 პარასკევი, 11 მარტი, 1911 წ. წელიწადი მეორე. № 252

ანგარიშგების ფასი: ჩვეულებრივი სტრიქონი პირველ გვერდზე მეტიტით ღირს 15 კაპ., უკანასკნელზე—10 კაპ. ხმა ადგილებიდან კავკასიის გარეშე მიღებულ განცხადებათა ფასი: სტრიქონი მეტიტით ტექსტის წინ 20 კაპ., უკან—10 კაპ. ხამგლოვიარე განცხადების დაბეჭდვა პირველ გვერდზე თითო ჯერ საღამოს 4 საათამდე ღირს 3 მ. 4 საათის შემდეგ მიიღება მხოლოდ თვით სტამბა „ხორაპან“-ში, მადათოვის კუნძულზე და ეღირება 4 მანეთი.

განცხადებანი იმ პირთა, ფირმათა და დაწესებულებათაგან, რომელნიც კავკასიის გარეშე არიან, ან მთავარი კანტორები და განყოფილებანი აქვთ, მიიღება მხოლოდ საკავშრო ხაზლის ლ. და ე. მეტელ და აბ—მის განცხადებათა ცენტრალურ კანტორაში მოსკოვში, მიასნიცკის ქ., ს. ხიტოვისა და მის განყოფილებებში: პეტერბურგში—მოხრსკაია 11, ვარშავაში—მარშალკოვსკის ქ. 130, პარიზში—ბირჟის მოედანი.

ზელის მოწერა და დასაბეჭდი განცხადებები მიიღება „ხახალხო გაზეთის“ რედაქციაში და კანტორაში ყოველ-დღე კვირა-უქმეების გარდა, დილის 9 საათიდან 3—მდე. საღამოთი 5-დან 7-მდე.

ზელ მოუწერელი წერილები არ დაიბეჭდება; დაუბეჭდავი მცირე წერილები და კორესპონდენციები ხულ არ ინახება; ინახება ერთის თვით მხოლოდ დიდი წერილები და მოთხრობები. პირადად მოლაპარაკება შეიძლება ყოველ დღე, კვირა-უქმეების გარდა, დილის 10 საათიდან ხამუადღეკის 3 საათამდე. ადრესის გამოცვლა 40 კაპ.

რედაქციის ადრესი: ტფილისი დიდი ვანქის ქ. N 12
ფოსტის ადრესი: წერილებისთვის და ფულისთვის
Тифлисъ, газ. „Сахалхо Газета“ п. ящ. 190.

ცალკე ნომერი ყველგან ერთი შაური.
დამატებიანი ნომერი (კვირისა) 7 კაპ.

ყოველ-დღიური საპოლიტიკო და სალიტერატურო გამოცემა.

„სახალხო გაზეთი“-ს ზელის მომწერთა საყურადღებოთ:

მოვაგონებთ ჩვენ ზელის მომწერთ, რომ ყოველ თვის დამდეგიდან, ვისაც ზვედრი ფული იმ დროისთვის არა აქვთ წარმოდგენილი—გაზეთის გზავნა შეჩერებულია.

გაზეთის ფასი დამატებიანთ ტფილისში და მის გარეთ აღნიშნულია პირველ სტრიქონზე და საზღვარ გარეთისა—მეორე სტრიქონზე:

წლ.	11 თვ.	10 თვ.	9 თვ.	8 თვ.	7 თვ.	6 თვ.	5 თვ.	4 თვ.	3 თვ.	2 თვ.	1 თვ.
8. 50.	8. —	7. 50.	6. 90.	6. 20.	5. 50.	4. 80.	4. —	3. 20.	2. 40.	1. 60.	— 80.
12. 8.	11. —	10. —	9. —	8. —	7. —	6. —	5. —	4. 50.	3. 50.	2. 50.	1. 25.

ცალკე ნომერი ყველგან ერთი შაური
დამატებიანი ნომერი (კვირისა) 7 კაპეიკი.
ადრესის გამოსაცვლელი ფასი 40 კაპ.

წლიურ ზელის მომწერს გაზეთის ფასი შეუძლიან გადიხადოს ნაწილ-ნაწილადაც: ზელის მოწერის დროს 3 მან., 1 მარტისთვის 2 მან. 1 მაისისთვის 2 მან. და 1 ივლისისთვის 1 მან. 50

გაზეთის გამოწერა შეიძლება მხოლოდ ყოველ თვის პირველ რიცხვიდან და არა ნაკლებ ერთი თვისა.

ქართული თეატრი

პარასკევს, 11 მარტს, ამა 1910 წ. გამართული იქნება

სალიტერატურო გასამართლება,

ეგნატე ნინოშვილის (ინგოროყვას) მოთხრობის გმირის

მოსე მფერლისა.

მონაწილეობენ ნაფიცი ვექილები: ბ-ნნი გვაზავა, იოს. კონსტ. მაკავარიანი, კ. იოს. ჯაფარიძე, შალვა ალექსი-მესხიშვილი და სხ. და სოფ. ზ მგალობლიშვილი

დასასრულ გაიმართება **დივერტისმენტი**

წაკითხულ იქნება **ლ ე ქ ს ი ბ ი** და სხვათა შორის, არტისტები ბ-ნნი ვ. ა ბაშიძე და **გ. ვ. გედეგანიშვილი** იმღერებენ საამოდროვო კუპლეტებს

დღიურ ბირ-ვარამზე, „ვაი-ვუის“ ხმაზე.

დასაწყ. საღ. 8 ს. ადგილების ფასი ჩვეულებრივია. ბილეთები იყიდება თეატრის კასაში. დაწვრილებით პროგრამებში. პასუხისმგებელი გამგე **დიმ. ჯაბა.**

ცნობილი პირველ ხარისხოვანი ფირმა ბრის თესლისა

ხ. ხრისტოდულიდისი

აცნობებს მეაბრეშუმეთ, რომ მთელს ამიერ-კავკასიაში ჩემი ერთად-ერთი წარმომადგენელი

ი. ბოკიელოვი და შვ.—ბი, სავ. სახ. ქუთაისში

და მათი აგენტი სტეფან დავიდიანი ტფილისში (ქსენიას ქუჩა № 6, სახლი ბოკიელოვისა) ჩემის ბრის თესლს იკვეთავენ. ვინც თესლს თავის დროზე იყიდის ნაკლებ ფასად დაეთმობა. (30—1114—3)

„მეოთხმოცდიანნი“ და „მეოთხმოცდაათიანნი“

(მასალები ქართველ ინტელიგენციის ისტორიისათვის).

(შემდეგი)

VI

სრულიად გაუგებარი დარჩება ჩვენთვის ნ. ჟორდანიას გალაშქრების საფუძველი გ. მაიაშვილის წინააღმდეგ, თუ რომ არ დავუბრუნდით მეოთხმოცდაათე წლების დასაწყისს და არ განვმარტეთ საყურადღებო მოვლენანი, რომელთაც ჰქონდათ ადგილი ამ ხანაში. 1893 წელს. გ. წერეთელმა დაარსა კვირეული სურათებიანი გაზეთი „კვალი“. პირველს სარედაქციო წერილში, რედაქტორი ახალის გაზეთისა, აუწყებდა მკითხველებს, რომ „სწავლის უქონლობა ცალკე გვაწუხებს, ქონების შემცირება ცალკე და ამ ორივე ნაკლულოვანებას უნდა შეძლებისამებრ შველა და აცილებაო“. ამასთან დასძენდა, რომ „შეუმცდარი არავინ არის. ჩვენც შეიძლება ბევრში შევსცდეთ, მაგრამ როდესაც კი ჩვენს შეცდომას დაგვიმტკიცებენ, ახლავ აღსარებასა ვდებთ, ამ შეცდომას გულწრფელად აღვიარებთო“ [1]) (ეუ ვაღიარებთ?). კარგი და პატიოსანი. იწყო „კვალმა“ ჩვენი ცხოვრების შესწავლა და განმარტება. გაზეთში ბევრი წერილები იბეჭდებოდა ისტორიულ-ეთნოგრაფიული ხასიათისა. რაიც შეეხება თანამედროვე კითხვებს, აღმოჩნდა, რომ გ. წერეთელი თავისი ზოგიერთი თანამშრომელითურთ რადიკალურად არ ეთანხმებოდა გაზ. „ივერიას“ ბანკის, საოთავად-აზნაურო სკოლისა და სხვა ზოგიერთ ეკონომიურ და საზოგადოებრივ საკითხის გარკვევის საქმეში. ბანკისა და სკოლის შესახებ უმთავრესად გ. წერეთლის წერილები იბეჭდებოდა და ჩვენ ქვემოდ ვნახავთ, რაში მდგომარეობდა ამ წერილების ღირსება-ნაკლულოვანება. ხოლო გ. წერეთლის გვერდით, თანდათან, ჩნდებიან სხვა მწერლებიც, რომელთაც შეაქვთ მწერლობაში ახალი მოტივები სოციალურ ცხოვრების განსამარტავად. ამ მხრივ საყურადღებოა რამდენიმედ ბ. ხომლელის წერილები, რომელიც სალიტერატურო ისტორიის კრიტიკოსად გამოდის „კვალის“ ფურცლებზე. ბ. ხომლელს, სხვათა შორის, არაფრად მიაჩნია ის საზოგადოებრივი მოძრაობა, „ნაროდნიკობა“, რომელზედაც ჩვენ გვქონდა ლაპარაკი წინა წერილებში. „ლიბერალების შემდეგ (მესამოცე წლების), ამბობს იგი, ჩვენ ლიტერატურას ახალი სახელმძღვანელო აზრი არ შეუმუშავებია, ინტელიგენციის ცხოვრებას არასფერი არ დასტყობია და მხოლოდ გაკვრით და ისიც მიბაძვით ოდნავ-ღა აღინიშნა ჩვენში გლეხობის გაღმერთება და ტრფიალი [2])“. ასე რომ ბ. ხომლელი ოთხმოცდაათ წლამდე ჩვენს ცხოვრებაში არავითარ ახალ მოძრაობას არა ხედავს. ჩვენ უკვე ვიცით, რომ ეს აზრი სავსებით მისაღები არ არის, თუმცა მართლაც და შესანიშნავი და ორი გინალური რამ არ აღმოცენებულა ქართულს ცხოვრებაში. ბ. ხომლელი განაგრძობს: „შემცდარი არის, ვინც იხმარს ქართული ლიტერატურისა და ინტელიგენციის ვითარების კვლევის დროს სიტყვებს—ძველი და ახალი თაობა. არავითარი ახალ-თაობა არ იცის ჩვენმა ცხოვრებამ ჯერო [3])“. როგორც ხედავთ, დასთა კლასიფიკაციის საკითხს ახალი ვარიანტი ჰქონია და მემდეგში დავრწმუნდებით, რომ ამ ვარიანტს სხვა ვარიანტებიც მოსდევენ, ერთ-ერთმანეთის წინააღმდეგი და უარ-მყოფელი. ბ. ხომლელის აზრით, ახალი თაობა მხოლოდ მის დროში გაჩენილა. „ამ უკანასკნელი ათის წლის განმავლობაში, ამბობს იგი ესე იგი, მას აქეთ, რაც დაიწყო და აყვავდა სამი ძლიერი რთული წარმოება: ქვა-ნახშირისა, შავი-ქვისა (მარგანეცისა) და ნავთისა, რაც რკინის-გზების გაყვან-გამოყვანამ ვაჭრობა საქართველოში აღებ-მიცემობა პურისა, სიმინდისა, ღვინისა და სხვა და სხვა ლითონებისაც, რომელთაც უმნიშვნელო სახელი არ დაუმსახურებიათ მსოფლიო ბაზარზედ—ეკონომიური ყოფა ჩვენი ერისა სრულიად შეიცვალა, წინ წავიდა და საქართველოში, ვისაც კი აჩნდა სიცოცხლისა, სიფხიზლისა და ნიჭის ნასახი, ყველა „გაევროპიელების“ გზას დაადგა“ (იქვე).

1894 წელს 29 აპრილს კვდება ახალგაზდა ნიჭიერი ბელეტრისტი ეგნატე ნინოშვილი (ინგოროყვა). ამ უდროვოდ გარდაცვალებულ მწერლის დასაფლავების დღეს ასე ახასიათებს „კვალის“ კორესპონდენტი ბ. დამსწრე: „ერთი რამ შესანიშნავი მოვლენა აღმოჩნდა, ამბობს იგი, ნინოშვილის დასაფლავებაზე. მის კუბოს გარს შემოკრბნენ, ასე ვსთქვათ, მესამე დასი ახალგაზდობისა, ე. ი. სულ უკანასკნელი წყლების თაობა—ისინი, რომელნიც გამოსულან ასპარეზზე მეოთხმოცდაათე წლებიდან... ესენი უარჰყოფენ ძველ ჩვენ ინტელიგენტებს—მეთაურებს და მათი მოქმედება უკვე მავნებლად მიაჩნიათ ჩვენი საზოგადოების წარმატებისათვის, რადგან ისინი განხეთქილან და გაუყვიათ საზოგადოება პირადი ინტერესის გულისათვის, ებრძვიან ერთმანეთს უწმინდური საშუალებით, დაპირებით, ქრთამით და სხვანაირი თვალთ-მაქცობით. საგანი კი მათის მისწრაფებისა არის სიმდიდრეს მოხვეჭა, პირადი სარგებლობის ძიება და პირზე ნიღაბები ქვეყნის მოღვაწეობისა ჩამოუფარებიათო; ხოლო ცხოვრებაში გარდა პირადი კეთილდღეობისა არა უჩანთ-რაო და როდესაც ჩვენი ეროვნების მავნე ცუდი ნიშნები გამოჩნდება იმის მაგიერ რომ ერს სათავეში უდგნენ და ეცადნონ საქმის გარკვევასო, ისინი შეიკეტენ კარებს და ჰყოფენ უარს მამაცურად მოქმედებასო. ამ სახით ეს მესამე დასი ჰხდება დაუძინებელ მტრად ახლანდელი ჩვენი ინტელიგენტ-მეთაურებისა და მათი მოქმედება მიაჩნიათ მავნებლად ჩვენი ქვეყნისთვის... ნინოშვილის საფლავზე პირველად წარმოსთქვეს ამათ თავისი პროგრამა მოქმედებისა და თითქოს რაზმად დაეწყვნენ, რომ ხალხში შეიტანონ განათლების შუქი და ზურგი შეაქციონ იმ ინტელიგენციას, რომელიც დღეს თავს იხრჩობს ბანკისა და ქალაქის არჩევნებშიო“. [4]) ასე არკვევდა დამსწრე კორესპონდენტი „მესამე დასის“ ფიზიონომიას. ხოლო ამის დასამტკიცებლად იმავ გაზეთში მალე დაიბეჭდა სილიბისტრო ჯიბლაძის საპროგრამო სიტყვა, წარმოთქმული დასაფლავების დღეს. ამ სიტყვაში სხვათა შორის, ვპოვებთ შემდეგ დამახასიათებელ ადგილებს: „ჩვენი ახალი ბატონი, ამბობს ბ. ჯიბლაძე, ის ნივთიერებაა, რომელსაც ფულს ეძახიან. ამ ახალი კერპის გასუქებულ თითებზე იხრაკება ურიცხვი მსხვერპლი, მის წინაშე იდრეკენ მუხლს ძველი ყმაცა და ბატონიც, მის უდაურ უფლებაში გადადის ყოველგვარი შრომის იარაღი და აქედან ყველა შრომის წარმომადგენელნი, მის ყურმოჭრილ მონად ხდება თვით მეცნიერებაც კი. ამ ახალმა ბატონ ყმობამ კარგა ხანია დაამთავრა ზრდა მოწინავე ერთა შორის, სადაც საშინელი ბრძოლა გამოიწვია, ჩვენში კი, თუმცა ის ახალდაბადებულია, ბავშვია, მაგრამ სამაგიეროდ ეს ბავშვი საუცხოო თვისებისაა — **შესანიშნავის სისწრაფით იცის ზრდა...** (კურსივი ჩვენია). ჩვენი აწინდელი ცხოვრება, განაგრძობს ბ. ჯიბლაძე, წარმოადგენს ორს ახალ, ერთი-მეორის მოწინააღმდეგე წოდებას, ანუ კლასს. ერთი მხრით, ფიზიკური და გონებრივი შრომის წარმომადგენელნი, მეორე მხრით, მუქთა-ხორა, ბურჟუა — კაპიტალისტები. პირველთა ხვედრია აუტანელი შრომა-გარჯა, მეორეთა კი—დასაკუთრება ამ შრომის ნაყოფისა. აი, სად ტყდება ხიდი ჩვენში და ზოგან კი კარგა ხანია ჩატეხილიცაა; აი, სად ირღვევა უფსკრული და ბევრგან კარგა ხანია გარღვეულიცაა. ამ უკეთესმართობის დასამარცხებლად არის, ერთის მეცნიერის სიტყვით რომ ვსთქვათ, ორსულად ახლანდელი ეამთა-ვითარება. ამ მშობიარობის გასაადვილებლად და დასაჩქარებლად იღვწიან და უნდა იღვწოდნენ კიდე

ნარკვევი

(ჟურნალ-გაზეთებიდან)

რუსეთ-ჩინეთის უთანხმოება დღითი-დღე მწვავდება. ამას რუსეთის პრესაც აღარა ჰფარავს. „რუსკოე სლოვო“ ამის თაობაზე სწერს:

„ფრანგები მართალნი იყვნენ, როდესაც ჰოტსდამის შეხვედრის შემდეგ აღნიშნავდნენ: როდესაც კი რუსეთი გერმანიას უახლოვდება, განსაკუთრებულის ძალით მიიწევს ხოლმე შორეულ აღმოსავლეთისაკენ და ასე ვთქვათ, ევროპას სცილდება.

ეხლაც ასე მოხდა. რუსეთმა ჩინეთს მოთხოვნილება წაუყენა და 1881 წ. ხელშეკრულობის აღდგენა მოსთხოვა და, როგორც სჩანს, მზადაა იარაღითაც დაადასტუროს თავისი მოთხოვნილება. ამას ოფიციალურად მოქმედებს რუსეთის მთავრობა, მონგოლიაში აღებ-მიცემობის გამოსასამრჩლებლად, საიდანაც რუსი სოვდაგარნი ჩინეთის მიერ შევიწროებაზე ხშირად სჩივიან.

ჩვენი მოვალეობა ის კი არაა, რომ საომრად მოუძზადებელ ჩინეთს ძველი ხელშეკრულობის აღდგენა ვაიძულოდ, არამედ ის, რომ კეთილ-მეზობლური განწყობილება აღვადგინოდ მასთან.

საუბედუროდ ამ მხრივ ჩვენი ისტორიული მემკვიდრეობა გავფლანგეთ. პორტ-ართური და მანჯურია დავისაკუთრეთ, რომელიც იაპონელებმა წაგვართვეს; ამან მთლად გააფუჭა ჩინეთთან ჩვენი დამოკიდებულება.

ხოლო, წაგებულ ომის შემდეგ, იაპონიამ ხო კორეია მიითვისა, რომელიც ჩინეთის სავასალო სახელმწიფოდ ითვლებოდა, ჩვენ არამც თუ წინააღმდეგობა არ გაგვიწევია, პირ-იქით იაპონიასთან ხელშეკრულებაც დავდეთ, რომლითაც ჩვენ მონგოლიაში სამოქმედოდ ხელ-ფეხს გვიხსნიდა. რასაკვირველია, რომ ჩინეთი აშკარა მტრად გაგვიხდა.

პოტსდამის შეხვედრამ საქმე მთლად არია და ავსტრიისაგან დამარცხებულნი დასუსტებულ ჩინეთზე ვლამით ხელით მოთბობას.

საამისოდ კი არავითარი გონივრული საფუძველი არა გვაქვს. მოსისხლე მტრად ახეთ მრავალ-რიცხოვან ხალხის გადაკიდება, როგორც ჩინეთია, რომელიც ერთი სამად სჭარბობს რუსეთის მცხოვრებთა რიცხვს, მით უმეტეს მაშინ არაა სასურველი, როდესაც ეს ქვეყანა განახლების გზაზე სდგას.

რათქმა უნდა, ეხლა უკან დაწევა—დიპლომატურ დამარცხებას უდრის, რაც რუსეთის პრესტიჟს დასცემს. ასე შორს არ უნდა წავსულიყავით და რაკი შევტოპეთ, საქმე ბოლომდე უნდა მივიყვანოთ. მაგრამ დიპლომატურ გამარჯვების შემდეგაც უნდა ვეცადნეთ ჩინეთთან კეთილ-მეზობლურ განწყობილების აღდგენას. არ უნდა გვავიწყდებოდეს, რომ ეს სახელმწიფო, რომელიც მეგობრიდან მტრად გავიხადეთ, 20—25 წლის შემდეგ ისეთს ძლიერ მოპირდაპირედ გვეყოლება, რომელთანაც დიდი ანგარიშის გაწევა მოგვიხდება. რუსეთისათვის ხელსაყრელი არ არის ისეთ შორეულ განაპირა მხარეში, რომელიც ასე სუსტადა გვაქვს გამაგრებული, ასეთი მტერი გვყავნდეს“.

ამ წერილიდანაც ცხადია, თუ რუსეთ-ჩინეთის უთანხმოება რა ზომამდე მისულა.

სახელმწიფო სათათბირო

(პეტერბურგის დეპეშათა საააგენტოსაგან).

თ-დი გოდკოსსკი თავმჯდომარეობს.

ტყეთა დეპარტამენტის ხარჯთ-აღრიცხვაზე კამათი გრძელდება.

მიწათ-მოქმედების სამმართველოს მოსავალ-აღების ამხანაგი. სახელმწიფო ტყეიდან გლეხ კაცობას შეღავათიან პირობებით ეძლევათ ხე-ტყე 1896 წ. დებულების თანახმად. ამ წესდებით გლეხებს შეღავათიანის პირობებით მიეყიდებათ ხოლმე არა მარტო ტყიანი ადგილები, არამედ თითო ძირი ხეც, ნახევარ ფასად. განსაკუთრებულ შემთხვევაში მსყიდველებს ფულის გადახდას ერთს წელიწადს ადროვებენ ხოლმე. ამ წესების მიხედვით გლეხ-კაცობაზე 1909 წელს გაყიდულა 1,500,000 ხე-ტყე, ამას გარდა უფასოდ მისცემიათ 600,000 მანეთის ხე-ტყე.

ხარჯთ-აღრიცხვის კომისიის ფორმულას საღათელიანის შესწორებით ღებულობენ, რომელიც მოითხოვდა კაკაკასიაში ტყეების გაჩეხვის წინააღმდეგ სამინისტრომ სათანადო ზომები მიიღოს.

ტყეთა დეპარტამენტის ხარჯთ-აღრიცხვას კომისიის აღნუსხვით ღებულობენ.

ჩერვინსკი გადასახლების სამმართველოს ხარჯთ-აღრიცხვას კითხულობს, რომელიც კომისიას მიულია და 27,162,944 მანეთს უდრის. კომისია ფორმულას იძლევა, რომ გადასახლების საქმისათვის რკინის გზები გაიყვანონ, წყლებზე მიმოსვლა მოაწყონ, ახლშენთა რაიონებში ეკლესია-სკოლები ააშენონ სესხით კი არა, ხაზინის ხარჯით.

თ-დი შერგაშიძე. კავკასიაში გადასახლების საქმე არა-სახელმწიფოებრივად მიაჩნია, მით უმეტეს, რომ იქ მიწის დიდი სივიწროვეა და ადგილობრივი მკვიდრნიც ვერ მოწყობილან რიგიანად.

გადასახლების სამმართველოს უფროსი. ყოველივე რაც გურულებისა და ქართველების ინტერესთა დარღვევაზე აქ ითქვა, იმ გადასახლების ფონდს არ ეხება, რადგანაც გადასახლების სამმართველოს გამგეობაში უმთავრესად მუდანოსა და მილის მინდვრებია. უკანასკნელ წელს გადასახლებულთა რიცხვს უკლია, მაგრამ ეს სამმართველოს ბრალი არ არის, რადგანაც მხოლოდ თავის ნებით გადასახლებულთა რაოდენობამ იკლო: უწყება პასუხს არ აგებს იმ ხალხის მოუწყობლობაში, რომელსაც გამოუცხადეს, მიწები არ არისო. უკან გადმოსახლებულთა საერთო რიცხვი 12 პროცენტს არ აღემატება.

სადამოს სხდომაზე გუჩკოვი თავმჯდომარეობს.

მინისტრთა დროებითი კანონთ-დებ. მინისტრი

უმაღლეს სასწავლებელში საქმის მდგომარეობის გამო მეჰარჯვენეთა შეკითხვაზე კამათობენ.

ზამისლოვსკი. 1905 წელს სარდაფებიდან ამომძვრალმა სარევოლუციო ორგანიზაციებმა უმაღლესი სასწავლებელი ხელში ჩაიგდეს. მაშინ სარევოლუციო ინტერესი სრულიად სტუდენტურს ინტერესებს სჭარბობდა. ამ ორგანიზაციებში არჩევნები სასტიკად პარტიული იყო. სამთამადნო ინსტიტუტში იყო შემთხვევები, როდესაც ვითომ სტიპენდიის გაცემით, ეს ორგანიზაციები სარევოლუციო საქმისათვის ფულს აძლევდნენ. მთავრობა ყურადღებას უნდა აქცევდეს სტუდენტებს კი არა კადეტურ პროფესურას, რომელიც რუსეთს ერთგულ მსახურთ კი არა, სარევოლუციო ზარბაზნის მასალას უმზადებს (მარჯვნივ ტაშის ცემა).

ნოვიცკი მეორე. წინა ორატორი ტყუილად მიუწოდებს ხალხს: ხალხი იმას არ გაჰყვება. ასეთი მოწოდებანი საშიში არაა. უფრო საშიში კადეტთა სკამებზე მსხდომ ორატორთა ნათქვამი სიტყვებია. თუმცა იმათი ცდა ამაოა: ახალგაზდობას სწავლა ჰსურს, მეცადინეობა რიგზე მიდის. სათათბირო მოვალეა მთავრობას უთხრას: შენი გზა სწორია, იარე მტკიცედ, მთავრობის სათავეში ვინც უნდა იდგეს.

მოტოვილოვი. საზოგადოება მთაყრობას უნდა დაეხმაროს უმაღლეს სასწავლებელში წესიერების აღსადგენად. სამინისტრო კი ვალდებულია გაბედულის ზომებით მოსპოს უწესობა, თუნდაც სასტიკის ზომებით, ვინაიდან რაც უფრო გაბედულია ზომები მით უფრო ნაკლებია ბოროტება.

კოვალევსკი მეორე. უმაღლეს სასწავლებელში უწესოების მოხდენას პროფესურას აბრალებს.

გეგეჭკორი, მარკოვი მეორე და ტიმოშკინი პირად საკითხებზე ლაპარაკობენ.

პარასკევს დღისითაც მოხდება სხდომა, და საღამოთიც.

ახალი ამბები

ტ ფ ი ლ ი ს ი

◆ 8 მარტს, საღამოს 7 საათზე კავკასიის სასოფლო-საპეურნეო საზოგადოების სადგომში კერძო თათბირი ჰქონდათ იმ პირთ, რომელთაც განზრახვა აქვთ, დახმარება აღმოუჩინონ დასავლეთ საქართველოში **მკაცრის ზამთრისგან დაზარალებულთ.** დამსწრეთ თავ. გ. ნ. დიასამიძეს დაავალეს, ამ საკითხის გამო მოილაპარაკოს კნეინებთან: ი. კ. თუმანიშვილთანა, გურამიშვილთანა და საგინაშვილთანა, რომელთა განკარგულებაშიც გადასულია თავად-აზნაურთაგან დაზარალებულთა სასარგებლოდ გადადებული 2,000 მანეთი.

◆ კავკასიის შინა მრეწველობის კომიტეტმა ინსტრუქტორი გაჰგზავნა მცხეთის სამთავრო მონასტრის ჯგუფს. მეორეს მხრით, ისინი ყველანი ნათლად ერთ პოზიციაზე არ იდგნენ და არც ერთ განსაზღვრულ იარაღით იბრძოდნენ.

მხედველობაში მისაღებია აგრედვე ის გარემოებაც, რომ ოთხმოცდაათ წლებში თითქმის მთელი ჩვენი ინტელიგენციის ყურადღება ბანკის კრებებისაკენ იყო მიპყრობილი. ბანკებს განსაზღვრული საზოგადოებრივი მნიშვნელობა ჰქონდათ, ხოლო არ არის საჭირო გაზვიადება ამ მნიშვნელობისა და საერო საქმედ დასახვა იმ მოვლენისა, რომელსაც უმეტეს შემთხვევაში უფრო წოდებრივი ხასიათის წერილებს (აი ისტორია) ეხლაც დიდი მნიშვნელობა და ღირსება არ დაუკარგავთ.

გარდა ამისა, ეხლა როდესაც ხელში სხვა ფაქტებიცა გვაქვს და ვიკით რა გვარის იმედებით განიმსჭვალა ილია ჭავჭავაძე წარსულ „მოძრაობის“ დროს, როდესაც სახელმწიფო საბჭოში მემარცხენეთა ჯგუფში ჩაჯდა და როდესაც იგი „ავტონომიის“ პრინციპსაც მიეკედლა, შეგვიძლიან უფრო სამართლიანად დავაფასოთ ამ მოღვაწის წარსული და ბევრში არ დავეთანხმოთ იმ ულმობელ კრიტიკოსებს, რომელთაც ყოველ საზღვარს გადააცილეს და ამ დამსახურებულ მოღვაწეში არაფერს სიკეთეს აღარ ხედავდნენ. მაგრამ, ვიმეორებთ, ილია ჭავჭავაძეს პოზიცია მაინც ძირიანად განსხვავდებოდა ახალ დასის პოზიციისაგან და ამიტომ იყო ნიადაგი შეტაკებისათვის. ამ შეტაკებაში ჭავჭავაძეს თითქმის არ მიულია მონაწილეობა, ხოლო რაც შეეხება იმ მწერლებს, რომელნიც ეკამათებოდნენ „კვალს“, მათი სისუსტე გამომდინარეობდა იქიდან, რომ ისინი განცალკევებულად იდგნენ და არ ეკუთვნოდნენ კარგად დარაზმულ ჯგუფს. მეორეს მხრით, ისინი ყველანი ნათლად ერთ პოზიციაზე არ იდგნენ და არც ერთ განსაზღვრულ იარაღით იბრძოდნენ.

ნოვიცკი მეორე. ეს ორატორი ტყუილად მიუწოდებს ხალხს: ხალხი იმას არ გაჰყვება. ასეთი მოწოდებანი საშიში არაა. უფრო საშიში კადეტთა სკამებზე მსხდომ ორატორთა ნათქვამი სიტყვებია. თუმცა იმათი ცდა ამაოა: ახალგაზდობას სწავლა ჰსურს, მეცადინეობა რიგზე მიდის. სათათბირო მოვალეა მთავრობას უთხრას: შენი გზა სწორია, იარე მტკიცედ, მთავრობის სათავეში ვინც უნდა იდგეს.

მოტოვილოვი. საზოგადოება მთაყრობას უნდა დაეხმაროს უმაღლეს სასწავლებელში წესიერების აღსადგენად. სამინისტრო კი ვალდებულია გაბედულის ზომებით მოსპოს უწესობა, თუნდაც სასტიკის ზომებით, ვინაიდან რაც უფრო გაბედულია ზომები მით უფრო ნაკლებია ბოროტება.

კოვალევსკი მეორე. უმაღლეს სასწავლებელში უწესოების მოხდენას პროფესურას აბრალებს.

გეგეჭკორი, მარკოვი მეორე და ტიმოშკინი პირად საკითხებზე ლაპარაკობენ.

პარასკევს დღისითაც მოხდება სხდომა, და საღამოთიც.

ახალი ამბები

ტ ფ ი ლ ი ს ი

◆ 8 მარტს, საღამოს 7 საათზე კავკასიის სასოფლო-საპეურნეო საზოგადოების სადგომში კერძო თათბირი ჰქონდათ იმ პირთ, რომელთაც განზრახვა აქვთ, დახმარება აღმოუჩინონ დასავლეთ საქართველოში **მკაცრის ზამთრისგან დაზარალებულთ.** დამსწრეთ თავ. გ. ნ. დიასამიძეს დაავალეს, ამ საკითხის გამო მოილაპარაკოს კნეინებთან: ი. კ. თუმანიშვილთანა, გურამიშვილთანა და საგინაშვილთანა, რომელთა განკარგულებაშიც გადასულია თავად-აზნაურთაგან დაზარალებულთა სასარგებლოდ გადადებული 2,000 მანეთი.

◆ კავკასიის შინა მრეწველობის კომიტეტმა ინსტრუქტორი გაჰგზავნა მცხეთის სამთავრო მონასტრის

ეროვნული ბიბლიოთეკა

სკოლაში აბრეშუმის ქსოვის შემოსაღებად.

◆ კავკასიის **ნამესტნიკმა** დამტკიცა ნამესტნიკის საბჭოს რეზოლუცია, რომლითაც **სამართალში აძლევენ** სოხუმის ქალაქის მოურავად ნამყოფს თავ. ნ. კ. თაყდგირიძეს. მას სამსახურის დროს ბოროტმოქმედებათა ჩადენას აბრალებენ.

◆ ქალაქის მოურავის მოვალეობის დროებით აღმასრულებელმა ნ. პ. ქოქჩაევმა **გუბერნატორს** დასამტკიცებლად წარუდგინა ქალაქის საბჭოს ის დადგენილება, რომლითაც ქალაქის მოურავს მოადგილედ თავ. ა. მ. არლუთინსკი იქმნა არჩეული.

◆ 12 მარტს კავკასიის **ნამესტნიკის საბჭოს კრება** მოხდება. საბჭოს რვა სხვა და სხვა საქმე აქვს განსახილველი.

◆ ტფ. პოლიცმეისტერი გუბერნატორის წინაშე შუამდგომლობს, სავალდებულო დადგენილებებში რამდენიმე ახალი მუხლი შეიტანოს ქალაქში ავტომობილების მოძრაობის შესახებ.

◆ ტფილისში ბოლო ხანს ბლომად შემოდის **უვარგისი ზეთი.** ამიტომ ქალაქის სანიტარულ-სამკურნალო ინსპექციამ საკაჭრო პოლიციის აგენტებსა და სასანიტარო კომისიებს დაავალა, თვალყური ადევნონ, რათა ტფილისში უვარგისი ზეთი არ შემოიტანონ. ზეთი თუ საეჭვო აღმოჩნდება, იმ წამს ქალაქის ქიმიურ ლაბორატორიაში უნდა გაგზავნონ გამოსაკვლევად.

◆ 9 მარტს ტფ. ოლქის სასამართლო შეუდგა გ. მ. მეძმარიაშვილისა, კოსტა ს. ჭუბაბრიასი და ბ. ა. კალატოზოვის საქმის გარჩევას. მათ ბრალდებათ **ყალბის ათუმნიანების** დამზადება და გასაღება.

◆ 12 მარტს კრება ექნება ქალაქის საბჭოს იმ საგანგებო კომისიას რომელსაც დავალებული აქვს დაწვრილებით გამოარკვიოს საკითხი **ობოლთა სასამართლოს** რეორგანიზაციის შესახებ.

◆ პეტერბურგის გეოგრაფიულ საზოგადოებას 7,000 მანეთი გადაუდვია მიმდინარე წელს ექსკურსიებ-აზნაურო სკოლის, ბანკის და საქალაქო არჩევნების (სომეხ-ქართველთა ურთიერთობის) საკითხები. სკოლის შესახებ გ. წერეთელი წინააღმდეგი იყო მისი გადაკეთებისა სამეურნეო სასწავლებლად. კლასიკური ტიპის განათლებისა იყო მომხრე. „სათავად-აზნაურო სკოლებს ნუ შეეხებითო, ამბობდა ის, **იმათ ერის ნიშნობლივი თავისებურობის დაცვა აწევთ მოვალეობად** და ეს ძვირფასი დარგი ყოველი ქართველისათვის წმინდათა-წმინდად უნდა გადაიქცესო“ [7]) (კურსივი ჩვენია). ერის ნიშნობლივი თავისებურობის დაცვის საქმეს გ. წერეთელი ძველ თაობასთან ერთად ემსახურებოდა სიცოცხლის განმავლობაში. მხოლოდ ეხლა გახდა გაუგებარი, რატომ წაჰკრა წიხლი ამ თავის ძველ თანამშრომლებს იმ საქმეში, რომელიც დღესაც სწამდა მას.

ბანკი? ამის შესახებ გ. წერეთელი ამბობს: „ბანკებმა ნელ-ნელა დაავალიანა ჩვენი თავადაზნაურობა და ბოლოს თავის ადგილ-მამულზე დააწყებინა ხელის აღება... გაადვილდა საჯაროდ ჩვენი ადგილ-მამულის გაყიდვა, ასე რომ დღეს ჩვენი საადგილ-მამულო ბანკები გარდაქმნილან ქართველი ერის მიწა-წყლის გამყიდველათ და არა შემძენათ. ამ სახით „კვალმა“ გამოარკვია ის აზრი, რომ ჩვენი საადგილ-მამულო ბანკები ერთი იმ კაპიტალისტურ დაწესებულებათაგანია, რომელიც შეუნიშნავად აცლის ხელიდამ ერს მიწა-წყალს და ჰხდის ნელ-ნელა თავად-აზნაურობას პროლეტარიათ. საადგილ-მამულო ბანკები სხვა მხრითაც შეიქმნენ მავნებელნი ერისათვის“ და სხვა [8]). დაუკვირდით, მარქსისტულ

[7]) „კვალი“ № 1 1895 წ.

[8]) იქვე.

[9]) ივერია N 224. 1894 წ.

ნიშნები ძველ მწერლობის მოღვაწეობის კრიზისისა. ჯერ კიდევ იმ ხანებში გაჩნდა საოპოზიციო ჯგუფი, რომელსაც სწადდა კლასიკურ პრინციპის აღიარება, ხოლო რომელმაც, როგორც ვიცით, ეს ვერ მოახერხა და მით უანდერძა ამ საქმის გაგრძელება და დამკვიდრება მომავალ ახალ დასს, „კვალის“ ჯგუფს, რომლის ძალა და საფუძველი სწორეთ ის იყო, რომ მან, შეიგნო რა ახალ სოციალურ სტრუქტურის შემუშავების პროცესი ჩვენს ქვეყანაში, მოახერხა თავის პოზიციების გამაგრება ამ ახლად გამოსახულ სტრუქტურის ნიადაგზე. და მაშინ როდესაც ამ ახალ საქმის გარიგებასა და მოწყობაში იყო გაზეთი „კვალი“, „ივერია“ ისევ ძველებურად მარტო და მხოლოდ სოფლის მეურნეობის საკითხის გარშემო დატრიალებდა. გარდა ამისა, მხედველობაში მისაღებია შემდეგი გარემოება.

ჩვენს წერილში ილია ჭავჭავაძის შესახებ (მოამბე 1901 წ.) უკვე აღვნიშნეთ, რომ თუ არის ორი პერიოდი ჭავჭავაძის მოღვაწეობაში, ეს მეორე პერიოდი 1877 წელს კი არ იწყება („ივერიის“ დაარსებიდამ), არამედ ათი წლით უფრო გვიან, თითქმის ოთხმოცდაათ წლებში. თუ გვინდა ვიცოდეთ ის, თუ რაგვარის თვალით უყურებდა ილ. ჭავჭავაძე ამ ხანაში სოციალ-პოლიტიკურ საკითხებს, მოვიგონოთ მისი წერილი ალექსანდრე III გარდაცვალების გამო დაწერილი. ამ წერილში ილია ჭავჭავაძე, სხვათა შორის, ასე აფასებს წარსულ სამეფოს მნიშვნელობის: „... მის (ალექსადრე III-ის) დრომდე საეკონომიო პოლიტიკას რუსეთში წინ მიუძღოდა ის აზრი, რომ ეკონომიური კეთილდღეობა სახელმწიფოსი და ერისა მარტო აღებ-მიცემობისა და ვაჭრობის ძლიერებაზეა დამოკიდებულია. ამისათვის ყოველივე მოღვაწეობა და მოქმედება სახელმწიფოსი მიქცეული იყო თითქმის მარტო აღებ-მიცემობასა და ვაჭრობაზე... განსვენებულის ხელმწიფობამ შეავსო და შეასწორა ეს ცალკერძოდ მიმართული მზრუნველობა სახელმწიფოსი. ცნობილი და აღიარებული იქმნა, რომ მარტო ერთი აღებ-მიცემობა და ვაჭრობა ვერას უშველის ქვეყანას, თუ სხვა საეკონომიო მოქმედებანიც მასთან ერთად ფეხს მაგრად არ მოიკიდებენ და წინ არ წაიწევიან... მიწათ-მფლობელობას და მიწათ-მოქმედებას აღმოუჩინა შემწეობა სახელმწიფოსი, აგრეთვე საფაბრიკო და საქარხნო წარმოებასაც. მუშათა საქმეს დაუდო კანონები, მიმართული მასზე, რომ საქმის პატრონის თვითნებობა დაუმორჩილოს რიგსა და წესს და მუშას უკანონოდ არ მოექცნენ. თავად-აზნაურობას, გლეხობას გაუსნა საადგილ-მამულო ბანკები, გაუღო კარი სახელმწიფო ბანკის მიწათ მფლობელს და მიწათ-მომქმედს)[9]“... და სხვ.

მაშინდელი პროგრესიული ნაწილი რუსეთისა სხვა აზრისა იყო ამ საგნის შესახებ. აშკარა იყო და ყველას ესმოდა, რომ ყოველივე ზომა იყო მიღებული თავად-აზნაურობის საშველად და ფეხზე დასაყენებლად. ეხლანდელი თავადაზნაურული პოლიტიკის და ტენდენციების წყარო და საბაბი სწორეთ ის ხანაა რუსეთის ცხოვრებისა. რაიც შეეხება გლეხებს და მუშებს, მათ შესახებ მზრუნველობას არავითარი შესამჩნევი შედეგი

ბის გასამართად. ამ ფულის ნახევარი კაიკასიის შესწავლას მოხმარდება.

✦ დაიბეჭდა და ამ დღეებში ხელის მომწერთ დაურიგდებათ **არჩილ ჯორჯაძის თხზულებათა პირველი წიგნი „ეროვნულ პრობლემის გარშემო“.** წიგნი ედირება **75 კაპ.**

✦ გუშინ ქალაქის სასანიტარო კომისიამ ქალაქის მეექვსე უბანში ექიმ ელჩიევის სახლი და აგრეთვე ეზო მეტად უსუფთაო მდგომარეობაში აღმოჩნდა. ექიმს: ელჩიევს სამართალში აძლევენ.

✦ დღეს ქართულ თეატრში ეგნატე ნინოშვილის ცნობილ მოთხრობის გმირის **მოსე მწერლის** ლიტერატურული გასამართლება გაიმართება.

✦ **ქართულ დრამატიულ დასის მსახიობნი 12 მარტს გორში წარმოდგენას მართავენ.** წარმოდგენა გაიმართება ვალ. გუნიას მეთაურობითა და ე. ჩერქეზიშვილისა, ა. კარგარეთელისა და ბ-ნი ზარდალიშვილის მონაწილეობით. წარმოდგენილ იქნება „ძალა აღმართსა ხნავს“.

✦ ქალაქის გამგეობამ გუბერნატორს აცნობა, ტფილისში შესდგა ნავთის გამყიდავთა სინდიტატი, რომელმაც ხელოვნურად ასწია ნავთის ფასი. გამგეობამ ამასთანავე სთხოვა გუბერნატორს, ადმინისტრაციული ზომები მიიღოთ ნავთის ფასის ხელოვნურად ამწევთა წინააღმდეგაო.

✦ ტფ. გუბერნატორმა დაუჯარიმა: 1) ზაქარია მირზოძე შეუფერებელ ფორმის ტანისამოსის ტარებისათვის **25** მან; თუ ჯარიმაზ არ გადაიხდის 2 კვირით დააპატიმრებენ და 2) ივანე ილიას-ძე ახალმოსულიშვილი, ივანე ალექსანდრეს-ძე ჟიტოვი და ალექსანდრე კუზნეცოვი პოლიციელის შეურაცყოფისთვის. პირველი დაჯარიმებულ იქმნა **50** მან., მეორენი ოცდა ხუთ-ხუთის მანეთით.

ხმები სტოლიპინის გადადგომის შესახებ

ჯერ ისევ გუშინვე გავრცელდა ხმა, პრემიერ-მინისტრმა სტოლიპინმა, მინისტრთა საბჭოს თავმჯდომარემ, სამსახურს თავი დაანებაო. ამ ხმების შესახებ გაზეთ „კასპი“ს პეტერბურგიდან დეპეშით ატყობინებენ: როგორც გაზეთები გადმოგვცემენ, მინისტრთა საბჭოს თავმჯდომარემ ჯერ ისევ ხუთს მარტს შეიტანა თხოვნა სამსახურიდან გადადგომის შესახებ. დღეს გაზეთი „რეჩი“ გვაუწყებს, ეს თხოვნა მიღებულ იქმნაო. ოფიციალურად სტოლიპინის გადადგომას ორის დღის შემდეგ გამოაცხადებენ. ბევრი დარწმუნებულია, რომ სტოლიპინის ადგილს ეხლანდელი ფინანსთა მინისტრი კოკოუცევი დაიჭერს. ხმა დადის, რომ სტოლიპინის შემდეგ მინისტრთა კაბინეტის შედგენილობაც შესამჩნევად შეიცვლება. სამსახურს თავს დაანებებს სინოდის ობერ-პროკურორი ლუკიანოვი, სახალხო განათლების მინისტრი კასსო, ვაჭრობისა და მრეწველობის მინისტრი ტიმაშევი. შინაგან საქმეთა მინისტრის კანდიდატებად ასახელებენ მაკაროვს, სტიშინსკის, კურლოვს, დურნოვოს და შტიურმერს. სახალხო განათლების მინისტრად—პლატონოვს, ვაჭრობისა და მრეწველობის მინისტრად—მილლერს. კოკოვცევი, პრემიერად არჩევის შემდეგ, მაინც ფინანსთა მინისტრად დარჩება.

„ნოვოე ვრემია“ აცხადებს, სტოლიპინის გადადგომა საბჭოს ზოგიერთ წევრთა ინტრიგანობამ გამოიწვია. ოფიციოზური გაზეთი „როსია“ გავრცელებულ ხმების შესახებ არაფერს ამბობს. „ბირჟევა ვედ“. ამტკიცებს, სტოლიპინი ნაციონალისტთა პარტიის სათავეში ჩადგებაო. „რუსკოე ზნამია“ სიხარულით ცას ეწევა და სტოლიპინს შეურაცყოფასაც კი აყენებს.

ბიუროკრატიულ წრეებში ამბობენ, სტოლიპინის გადადგომა სამსახურიდან მას შემდეგ, როდესაც სახელმწიფო საბჭოში ნაციონალურ კურიების შესახებ გამართულმა კამათმა უარყოფითი ხასიათი მიიღო, „პარლამენტარიზმის დამკვიდრებად“ უნდა ჩაითვალოსო.

როგორც ამბობენ, სამსახურიდან გადადგომის შემდეგ სტოლიპინი სახელმწიფო საბჭოს თავმჯდომარედ დაინიშნება, ნაცვლად ეხლანდელ თავ-მჯდომარის აკიმოვისა.

ორგანოში, „მარქსისტი“ გ. წერეთელი დასტირის თავად-აზნაურობის გაპროლეტარებას და კაპიტალისტურ დაწესებულების (ბანკის) მავნე ზედ-მოქმედებას სოციალურ ვითარებაზე! ახლა ნახეთ, რას ამბობს სომეხ-ქართველთა ურთიერთობის შესახებ! ძმობა, ერთობაო. ძალიან კეთილი. მაგრამ გ. წერეთელს არ უნდა თავის ერის დაჩაგვრა და იგი სჯის ამნაირად: „ჩამოვთვალოთ ის ღონისძიებანი, რომელითაც **ჩვენ უნდა ვებრძოლოთ** (კურსივი ჩვენია) სომხის კაპიტალს? მიუკილებლად უნდა ვიხმაროთ იგივე იარაღი, რა იარაღითაც სომხები გამდიდრდნენ და ჩვენ მათ ვალში ჩაგვფლეს. ჩვენ უნდა გავხსნათ ჩვენი საკუთარი სამრეწველო და სამეურნეო ბანკები, უნდა დავაარსოთ სამეურნეო და სამრეწველო ასოციაციები, უნდა ვისწავლოთ ვაჭრობა და აღებ-მიცემობა. გავსხნათ ჩვენივე საკუთარის მოთხოვნილების დაკმაყოფილებიო“. [9]) სხვანაირად რომ ვსთქვათ, გ. წერეთელი ურჩევდა ქართველობას **ეროვნულ** მრეწველობის განვითარების გზაზე დადგომას, ხოლო ყველასათვის აშკარა იყო, რომ ეს ზრუნვა **ჩვენებურ** ინტერნაციონალ-მარქისტების ზრუნვას და აზროვნებას არ ეგუებოდა.

ყველა ამას რომ თავი დაანებოთ, გადახედეთ ორი წლის „კვალს“ (1893—94 წ.) წაიკითხეთ მრავალი საისტორიო წერილები, დააკვირდით ქართველ მეფეების, წმინდანების და ღვნერლების სურათებს, წაიკითხეთ გ. წერეთლის წერილი ქართულ ეკლესიის შესახებ, სადაც **იგი**, სხვათა შორის ამბობს: ჩვენ დღეს საქართველოში გვეპირვება მოლოდ ქართულ ღვთისმეტყველებაზე და ფილოსოფიაზე განგრძნობილი მოძღვარი ჩვენის ძველის ქრისტიანობისა და სამღვთო მწიგნობრობის ალსადგენად... აი როგორის მხრით უნდა იყოს ჩვენი სამღვდელოება საქმეში ჩარეული, თუ იმას არ უნდა რომ ანდრია მოციქულისა და წმინდა ნინოს მიერ რწმუნებული სამწყსო ხელიდან გამოეცალოსო [10]). დაკვირდით ყველა ამას და დარწმუნდებით, რომ უცნაური და საკვირველი იყო ამ კაცის „ძალად-ბელადობა“ მარქსისტულ მიმართულების ჯგუფისა.

ეს გარემოება იყო იმისი მიზეზი, რომ ამ ახალ დასს პირველ ხანებში ვერაფერი გაუკეს და სამართლიანად ამბობდა ბ. ნანეიშვილი, რომ „დიდი უბედურებაა, როცა ერთი მწერალი მთელს ჟურნალისა თუ გაზეთისა და მწერალთა მთელის გუნდის დავთრებსა ჰრევს და მით მკითხველს გზა-კვალს უბნევსო“ [11]). მართლაც და აბნეული იყო გზა-კვალი. აქეთ-იქიდან ეკითხებოდნენ. კარგი და ჩინებული. ახალი დასი გაგვიჩნდა, მაგრამ აგვიხსენით, რატომ არის იგი მესამე? „მართალი გითხრათ, ამბობს ნანეიშვილი, ახალ დასს, რომელიც „კვალში“ დაბუდებულა, **მესამე** რად ეწოდება, დღემდ ვერ გაგვიგიაო“, (იქვე). ამ კითხვაზე პასუხს აძლევს გ. წერეთელი. დასების ისტორიის დასაწყისი მას 1880 წლიდან უვარაუდნია და ათი წლის განმავლობაში სამი დასის გამოსვლა ალმოუჩენია ჩვენს საზოგადოებაში. აი მისი სიტყვები: „ჩვენ მხედველობაში გვაქვს მხოლოდ მეოთხმოცე და მეოთხმოცდაათე წლების თაობანი, რომელნიც პრინციპების მიხედვით სამ დასად დაიყვნენ. უფრო ამ ხანების ინტელიგენციაზე ვლაპარაკობთ ჩვენ, რადგან ყველამ იცის, რომ რუსეთში მეოთხმოცდაათ წლებიდან გადატყდა ერთნაირი საზოგადო ცხოვრების მიმდინარეობა და იქ ძლიერად წამოჰყო თავი ისევ ძველებურმა გვაროვნების გამაგრების პრინციპმა, რომელმაც მოითხოვა თავის წოდების ისევ ხელ-ახლად ძლევა-მოსილობა. ეს მიმართულება ჩვენს ქვეყანაშიაც გადმოინერგა და აი, ამან მეოთხმოცდაათე წლებში გამოიწვია საწინააღმდეგოდ ახალი პროგრესიული მესამე დასიო“. [12]) ამაზე **ლალი** სამართლიანად უპასუხებდა გ. წერეთელს: „ბ. წერეთელს ერთი დიდი და შესანიშნავი ისტორიული ხანა ჩვენის განვითარებისა სრულიად მხედველობაშია არ მიუდია, დავიწყებია. ეს ხანაა—მესამოცე და მესამოცდაათე წლები ჩვენში. მით უფრო საკვირველია ეს გულმავიწყობა, რომ თვით გ. წერეთელი ამ ეპოქის ერთს უმთავრესს მოღვაწედ უნდა ჩაითვალოს... ხოლო, განაგრძობს ლალი, ჯერ მესამოცე წლებზე უფრო ადრე ისმოდა ხელოვნურ ლიტერატურაში საერო ჰანგი, ნაციონალური მოტივი და ამ ჰანგისთვის მაშინდელმა ახალგაზდობამ ფრთებიც შეიტუსაო.[13])“ ამ სამართლიან შენიშვნაზე გ. წერეთელი უპასუხებდა: „ჩვენ ამ წარსულ ხანებს ჯერ არ შევხებივართ კრიტიკულად და როცა შევეხებით, მაშინ ვეცდებით კიდეც ბ. ლალს დავანახვოთ, ვინ იყვნენ იმ დროებში ნამდვილი ეროვნული პრინციპის დამცველნი და ვინ არაო“ [14]).

[9]) N 3.

[10]) N 34, 1894 წ.

[11]) „მოამბე“ III, 1895 წ.

[12]) N 6. 1895 წ.

[13]) «ივერია», № 19. 1895 წ.

[14]) «კვალი», N 6. 1895 წ.

როგორც ამბობენ, გრაფ ვიტტეს თავის სადგომში გაღმართავს თათბირი, რომელშიაც მონაწილეობა მიიღიან კოკოვცევსა და ხარიტონოვს. „ზემშჩინა“ შიშს აცხადებს, ვაი თუ პრემიერად ისევ გრაფი ვიტტე დანიშნოსო.

კავკასიის სას.-სამეურ. საზოგადოების პრეზიდენტი

ოთხშაბათს, 9 მარტს მოხდა სამეურნეო საზოგადოების წევრთა კრება, რომელზედაც საზოგადო კრების და საბჭოს წინანდელ კრების ოქმების მოსმენის შემდეგ არჩეული იქმნა პრეზიდიუმი. როგორც კრებაზე გამოირკვა, საზოგადოების საბჭოს ერთ-ერთი წევრთაგანი, წესდების ძალით, ყოველ წლივ უნდა იცვლებოდეს, და გამოცვლილ წევრს იმწელსავე კენჭის ყრა არ შეუძლიან. საზოგადოების პრეზიდიუმი არჩეული ყოფილა უკანასკნელად 1908 წელს, და ამ სამი წლის განმავლობაში საბჭოს არ მოჰგონებია, რომ ერთ-ერთი წევრი ყოველწლივ გამოეცვალა. ამ მიზეზით წელს ყველა 4 წევრი იძულებული შეიქნა გასულიყო, და საზოგადოება უხერხულ მდგომარეობაში ჩავარდა, მთელი პრეზიდიუმი ერთად ასარჩევი გახდა. ჯერ მდივნის-არჩევნებზე რა აურ-ზაური ასტყდა, დღემდის ვერ აირჩიეს იგი. საბჭოს წევრების არჩევნებიც ვერ ასცდა საზოგადოებაში დაბუდებულ ატმოსფერის შედეგს. სამწუხაროდ ამ უკანასკნელ დროს ჩვენს სამეურნეო საზოგადოებას რაღაც ცუდი სენი დასჩემდა. საზოგადოების წევრთა რიცხვში ნახავთ თითქმის ყველა პროფესიის წარმომადგენელს, გარდა სოფლის მეურნისა. ამ ნაკლის შევსება განიზრახა საზოგადოების წევრთა პატარა ჯგუფმა, რომელმაც მოინდომა საბჭოს წევრად გაეყვანა მართლა სოფლის მეურნე ინტელიგენტი. როგორც კერძო, ისე საზოგადო კრებაზე კანდიდატებად დაასახელეს სპეციალისტ-აგრონომები — ბ-ნნი საკოვი, მედვედეევი, ტარატინოვი, ქუთათელაძე, ათანასიანცი, ხუნდაძე და სხვ. მაგრამ ამათ ზემოთ-აღნიშნულ მოსაზრებით უარი განაცხადეს და კანდიდატებად დაასახელეს მართლა სოფლის მეურნე ინტელიგენტები: ცნობილი ქართლის მემამულე ნასწავლი მეურნე თავ. კოსტანტინე ამირაჯიბი, კახეთის მემამულე ნასწავლი მეურნე მიხეილ ვერმიშევი და ინტელიგენტ-მეურნე-მემამულენი ი. ს. ჯაბადარი და თავ. ვ. გ. მაჩაბელი. სამწუხაროდ

აი ასეთი უცნაური საკვანძიფიკაციო პრინციპს იცავდა გ. წერეთელი. თურმე გამორკვეული არა ჰქონიათ, ვინ იყვნენ ერის ნამდვილი მცველები და ვინ არა! მეოთხმოცე წლებიდან მოყოლებული ეს უკვე გამორკვეულია და აქ „თავადაზნაურულ მიმართულებასაც“ მიანიჭეს განცალკევებული დასობის უფლება, მესამოცე წლებს კი, რომელიც წყაროა ჩვენის კულტურისა და წარმატებისა, ადგილი ვერ მოუპოვებიათ დასთა ურთიერთობის წყობაში.

ამ წერილების თავშივე მოგახსენეთ, რომ დასთა კლასიფიკაციის საკითხი დომხალივით არეული და აბნეულია ჩვენს მწერლობაში. ამ აბნეულობის სურათი ახლა გარკვეულად ისახება ჩვენს წინაშე. ნ. ლორდანია, ხახანაშვილი, ხომლელი და გ. წერეთელი სულ სხვა და სხვა აღრიცხვას მისდევენ და სხვა და სხვა პრინციპს აღიარებენ.

რაც შეეხება პირ-აღებით მთელ ინტელიგენციის და ძველ მოღვაწეების გმობას და ბრალდებას იმაში, ვითომ იგი ფულის, ანგარების ქსელში გახვეულიყოს, ეს ბრალდება ფრიად საწყენად მიიჩნია მაშინდელმა ჟურნალ-გაზეთობამ. გ. წერეთლის „თავისიანების“ დავიწყება, და ახალი მწერლების მიერ ისტორიული პერსპექტივის აბუჩად აგდება, მართლაც და შემცდარი ნაბიჯი იყო ახალის ჯგუფისა, რომლებსაც არც ერთ დროს სამართლიანობის საზომი ხელიდამ არ უნდა გაეშვა. „ერთი კალმის მოსმა, ამბობს ბ. ნანეიშვილი, საკმაოდ მიაჩნდათ დიდი ხნის ნაშრომ ნაღვაწი მრავალის მოღვაწისა დედამიწის ზურგიდან აღსაგვესლად... თქვენი დასის მოძღვარნი ბრძანებენ, განაგრძობს იგი, ოომ დასმა „საგნად აირჩია ისეთი მოქმედება, რომ გაუნათლებელ ხალხში მოჰფინოს წერა-კითხვა“, ჩვენ სრული საბუთი გვაქვს ვსთქვათ, რომ ძველი თაობა დიდი ხანია ამ ფრიად საპატიო საგანს ეწახურებაო[15]) და აქაც ამ საკითხის წამოყენების დროს ყველაზე უფრო გ. წერეთლის ყალბი პოზიცია მოსჩანდა. ნანეიშვილი ამბობს: „ისტორიკოს-არქეოლოგოსი გ. წერეთელი პუბლიცისტიკას რაკი ხელს ჩასჭიდებს, მოვალეობად არა სთვლის ჩვენს ამ ოცდაათის წლის წარსულს ისტორიულად თვალი გადაავლოს; ისე სჯის, თითქო არც ეს წარსული ახსოვს, არც აწმყოს აკვირდება. ეს სენი რომ არა სჭირდეს, ადვილად შენიშნავდა, რომ ამ ოცდაათის წლის განმავლობაში ჩვენს თვითცნობიერებას ცოტად თუ ბევრად გონებრივი და ზნეობრივი ზრდა და მატება დაეტყო, რომ ამის მიზეზი, სხვათა შორის, ჩვენი მწერლობა და ძველი თაობაა, რომელსაც გ. წერეთელი ეკუთვნისო“ (იქვე).

ჩაუფიქრდით ამ საკამათო საგანს, და დარწმუნდებით, რომ პირველი შემცდარი ნაბიჯი ახალი დასისა სწორეთ ეს იყო. როცა ამას ვამბობთ ჩვენ არც ერთ წამს არ ვიეიწყებთ, რომ „ახალ დასს“ და დანარჩენ ქართველ ინტელიგენციას ბევრი რამ ჰქონდათ გასარკვევი, ერთი მეორის საწინააღმდეგო სათქმელი. მეტსაც ვიტყვი, ამ ახალ დასს მართლაც და ახალი ისტორიული სიტყვა ჰქონდა სათქმელი და სთქვა კიდეც მან ეგ სიტყვა, მიუხედავად ამისა, სამართლიანობის ზომაც დასის თუ ჯგუფის საძრახ და სათაკილო თვისებად არასოდეს არ ჩაითვლება, ხოლო ამ ახალ დასს სწორედ ეს ზომა ჰქონდა სრულიად შივიწყებული და ფეხ ქვეშ გათელილი. და რაკი ასეთის უმეობელის მეომარის იერით იწყო მან მსვლელობა საზოგადოებრივ ასპარეზზე, არ უნდა გვიკვირდეს, თუ რამ დაჰბადა ჩვენს მწერლობაში ავანდყოფური და უკადრისი წესი კრიტიკულის მსჯელობისა ჩვენს მოღვაწეთა დაფასების მათთან კამათის დროს. ფსიხოლოგიურად ჩვენ კარგად გვესმის ახალი საზოგადოებრივ ჯგუფის წარმომადგენელთა ცალმხრივობა, მიკერძოვება და ფანატიკური სურვილი თავის აზრის გატანისა და დაგვირგვინებისა. აქ სულიერი ჰარმონიის დაცვა მხოლოდ კულტურულ საზოგადოების შვილებს შეუძლიანთ. ქართველები კი შფოთიან ბუნების პატრონნი, წყრომის და ვნების ადვილი ამყოლნი, ამ კულტურულ თვისებას მოკლებულნი არიან და ამიტომ არის, რომ ჩვენი საზოგადოებრივი აზროვნების ისტორია ჩვენ ვნებების და გულის-წყროვის ისტორიას მიაგავს. მე კარგად მესმის, რომ ახლად გამოსული პროლეტარიატის იდეოლოგები ამაყური გრძნობებით უნდა ყოფილიყვნენ გამსჭვალულნი, რადგან მისია მუშა ხალხისა დიადი და ბრწყინვალეა, განსაკუთრებით ჩვენს პატარა ქვეყანაში, მაგრამ ამ დიადის და ბრწყინვალე მისიის დროშაზე იმ თავითვე არ უნდა დაეწერათ ლოზუნგი, რომ დიდებულ აზრის განხორციელებისთვის ყოველივე საშუალებაა ნებადართული. საშვალების განურჩევლობის ხმარების პრაქტიკამ დიდი ზიანი მოუტანა ჩვენს ნორჩ მუშათა მოძრაობას, ზიანი, რომელიც ეხლა, ამ მოძრაობის შეჩვიდმეტე წლის თავზე, ასე აშკარად და თვალნათლივ მოსჩანს.

არჩილ ჯორჯაძე.

(შემდეგი იქნება)

[15]) „მოამბე“ № III, 1895 წ.

„ფითელი ოთახი“

ოფიციალური ცნობა.

გავრცელებულ ხმების გამო, ვითომც ტფილისის მოსწავლე ახალგაზდობაში „თავისუფალ სიყვარულის ლიგა“ არსებობდეს, კავკასიაში მის იმპერატორებით უდიდებულესობის მოადგილის განკარგულებით ტფილისის ვიცე-გუბერნატორმა გამოძიება მოახდინა, რომელმაც ქვემოდ აღნიშნული ცნობაში მოგვცა.

1910 წ. მაისში, ტფილისში მცხოვრებელ შუშელ მდაბალ მოქალაქეს არასატ ხეჩატუროვს და მის ძმას სუმბათს დიდი მთავრის ქუჩაზე (№ 30) გაუმართავს საჯირითო. საჯირითოს გახსნის პირველ დღიდანვე ბევრი ხალხი მოაწყდა, რომელთა შორის ტფილისის საშუალო სასწავლებელთა ორივ სქესის მოსწავლენი იყვნენ. ივნისის უკანასკნელ რიცხვებში საჯირითოში სიარულს მოუხშირა ტფილ. 1 გიმნაზ. მერვე კლასის მოსწავლე თომა ხარაზოვმა. ხარაზოვი ივლისში ტფილისიდან წავიდა. მხოლოდ დეკემბერში კვლავ გამოჩნდა საჯირითოზე თავის მახლობელ მეგობრებით—იმავ გიმნაზიის მეშვიდე კლასის მოწ. ლეიცინგერითა და გიმნაზიელად ნამყოფ თ-დ თუმანოვით.

იანვრის პირველ რიცხვებში ამ სამთან ერთად სალამოს მეხუთე საათზე საჯირითოს დასათვალიერებლად მოვიდა დედათა გიმნაზიის მოსწავლე კლავდია კ. ხარაზოვი ჯირითობდა. კლავდიას ჯირითობისა ეშინოდა და ოთხივენი შევიდნენ საჯირითოს საპირფარეშოში, დაჰყვეს 1/2 საათს და 5 საათზე წავიდ-წამოვიდნენ. მერმეც ეს ოთხი რამდენჯერმე ყოფილან საჯირითოში.

როგორც გამოირკვა უმთავრესი მიზეზი ასეთ ხშირის სიარულისა ისა ყოფილა, რომ კლავდია და ხარაზოვს განუზრახავთ მშობლებისა, სასწავლებლის მთავრობისა და ნაცნობთა უცოდნელად ჯვარის დაწერა. თ-დ თუმანოვსა და ლეიცინგრსაც გაუბიარეს ეს საიდუმლო, ისინი მეჯვარეებად უნდა ყოფილიყვნენ.

საჯირითოზე ეს ოთხივენი დადიოდნენ, 1/2 საათს ჯირითობდნენ და შემდეგ ტანისამოსის გასასწორებლად საპირისფარეშოში შედიოდნენ, სადაც განზრახულ ჯვრისწერაზე საუბრობდნენ ხოლმე. ის ხმები, ვითომც ამ საჯირითოში მათს წრეში სხვა მოსწავლენი და მოზრდილნიც დაიარებოდნენ, გამოძიებამ გააბათილა.

8 იანვარს თ-დ თუმანოვს გოლოვინის პროსპექტზე კლავდია კ—ს მეგობარი ქალი ოლღა ს. შეჰხვედრია და უთქვამს საჯირითოში მივდივარო, სადაც კლავდია კ. და ხარაზოვი მელიანო ოლღა ს—ს კლავდიასაგან სცოდნია საჯირითოს ამბავი და უთხოვნია—მეც წამიყვანეო. თ-დ თუმანოვს მისი თხოვნა აუსრულებია.

საჯირითოში კლავდია კ. და ხარაზოვი დაჰხვედრიათ, რომელთაც ის იყო ჯირითობა გაეთავებინათ. ოთხნივე საპირფარეშოში შესულან, სადაც შუდამ იყო ხოლმე საჯირითოს პატრონი ხაჩატუროვიც. აქ 1/4 საათს დარჩენილან და მერე სახლებში წასულან.

10 იანვარს კლავდია კ.-ს და ხარაზოვს გადაუწყვეტიათ ორი დღის შემდეგ ჯვარის დაწერა. ამისათვის მიხეილის ქუჩაზე პოგრებეცკის საოქრომჭედლო მაღაზიაში შესულან და 12 იანვრისთვის ბეჭედები შეუკვეთიათ ასეთის წარწერით: „თომა $19\frac{12}{1}11$“ „კლავდია $19\frac{12}{1}11$“ (ეს ბეჭედები გამომძიებელს წარუდგენეს).

12 იანვარს ოთხივენი საჯირითოს საპირფარეშოში შესულან, სადაც კლავდია კ—ს და ხარაზოვს ბეჭდები შეუცვლიათ, ხოლო იმავე საღამოს 4 ნახ. საათზე ჯვარის დასაწერად ქალაქ გარეთ, რომელიმე ეკლესიაში წასვლა გადაუწყვეტიათ. მაგრამ ხარაზოვი სახლში მამას დაუბახდებია და დანიშნულ დროზე ვეღარ მოსულა საჯირითოში, რის გამოც ჯვრის-წერა გადაუდვიათ.

იმავ 12 იანვარს ხარაზოვს, ლეიკინგერსა და თუმანოვს საჯირითოს პატრონისათვის უთქვამთ საპირფარეშო მეტად უსუფთაოა და შპალიერი გააკარიო. ხაჩატუროვი დასთანხმებია და მათთვის 2 მანეთი მიუცია შპალიერის სასყიდლად. თუმანოვსა და ხარაზოვს იმავე დღეს „ძმ. ტარნოპოლებთან, გოდეოვ. პროსპექტზე უყიდნიათ ვერცხლის ფერ ზოლებიანი ბორდოს ფერი შპალიერის ორი თოფი 13 იანვარს ხაჩატუროვის ნოქარს კედლებზე გაუკრავს ბორდო, მაგრამ მასალა დაჭკლებია და 14 იანვარს თუმანოვს საჯირითოს პატრონის ხარჯით კიდევ უყიდნია ორი თოფი ბორდო და ოთახის კედლები მთლად გაუკრავთ.

პარასკევს თუ შაბათს 14—15 იანვარს, კვლავდია კ., მეგობარი ქალები ტატიანა ბ. და ზინაიდა ბ. პროსპექტზე სეირნობის დროს საღამოს 5 საათზე ზახაროვსა და ლეიკინგერს შეჰხვედრიან, რომელნიც საჯირითოსკენ მიმავალან და მათთვისაც უთხოვნია იქ წასვლა. რადგანაც ამ ქალებს ხარაზოვის ოჯახობა კარგადა სცნობიათ, საწინააღმდეგო არ მიუჩნევიათ და მათთან ერთად წასულან საჯირითოში. აქ უნახავთ კვლავდია კ. და ხარაზოვი.

საპირფარეშოს უსუფთაობა ქალებს თვალში სცემიათ და საჩქაროდ გამობრუნებულან. ოთახი სიგრძით 1 ნახ. საჟ. ყოფილა, სიგანით 1 მეოთ. საჟენი, სიმაღლით 1 საჟენი*). წამოსვლის წინ ლეიკინგერს იმ ქალებისათვის უკითხავს: „იცით, სად მოჰხვდითო?“ არაო—უპასუხნიათ. „თქვენ თავისუფალ სიყვარულის ლიგის ბინაზე იმყოფებითო“—უთქვამს ლეიკინგერს. დანარჩენ დამსწრეთ ხარხარი ასტეხიათ, თუმანოვს შეუნიშნავს ლეიკინგერისათვის: „სისულელეს ნუ ჰბრძავო“.

ამავე დროს ხარაზოვის, კლავდია კ—ს თუმანოვისა და ლეიკინგერის ხშირს სიარულს საჯირითოში გიმნაზიის მოსწავლეებში ექვი აღუძრავს. აქედან წარმომდგარა ყველა ის გაზეთებული ხმები, რაც სიტყვით თუ წერით „წითელ ოთახის თაობაზე“ გავრცელდა“.

ლ. ყიფიანსაც ამ ყურმოკრულ ამბებით უსარგებლია და არავითარი საბუთი კი ხელთ არა ჰქონია.

ამ საქმის გამოძიება მეტად დაწვრილებით და გულმოდგინედ მოუხდენიათ, მისი მასალები 168 თაბახს შეადგენს და სისხლის სამართლის დებულ. მე-253 მუხლის ძალით ბრალმდებელს გარდაეცა.

ხოლო სისხლის სამართალში მიიკემიან ის პირნიც, რომელთაც ცრუ ხმები გაავრცელეს.

*) მოწყობილება ასეთი ყოფილა: საბაბაზოდ გაკეთებული ძველი ტახტი მსხვილ ტილო გადაფარებული, ბის უბრალო მაგიდა, რომელსაც დაგლეჯილი კლეიონგა ჰფარებია, ძველი ქმალ-გადაგრეული პირსაბანი, ბუთი ძველი ვენის სკამი, თეჯ. ს ფეჩი რგინის მილებით, ძველი გათუბებული ბუფეტის მკალი, რომელშაც იწყო წყლისა და ღვინის ჭეჭიანი ჭიქები, თეფშები, ჭეჭყიანი პირსახოცი და ბის ძველი შამაქრე.

რუსეთ-ჩინეთის უთანხმოება

(პეტერბურგის დეპეშათა სააგენტოსაგან).

ხარბინი. რუსის სამოსაზღვრო ყარაულები უნტერ-ოფიცრის მეთაურობით, საზღვრების დარაჯობის დროს ჩინელების სოფელში შევიდნენ. სოფელი ხარბინიდან 6 ვერსითაა დაშორებული. ჩინელებმა ყარაულებს სროლა აუტეხეს. ყარაულების უკან დაბრუნების დროს ჩინელებმა 10-ჯერ კიდევ ესროლეს. არავინ არ დაჭრილა.

ვლადივოსტოკი. შვოტოვის ახლოს ხუნხუზებმა 6 კაცს ყელი გამოსჭრეს და მიიმალნენ. იქ ერთი რაზმი გაიგზავნა.

პეკინიდან იტყობინებიან: დიპლომატიური განხეთქილება არ მოხდება. მშვიდობიანი მიმართულება იმარჯვებსო.

რუსეთის მიერ ჩინეთისადმი მეორედ წარდგენილ მოთხოვნილებაში, იმის გარდა, რომ რუსეთი თავისთვის მანჯურიაში ადმინისტრაციულ უფლებებს ითხოვს, აღძრულია ორი საკითხი: ერთი იმ ზარალის თაობაზე რომელიც რუსეთს ჩინეთიდან ხორბლეულის გამოტანის აღკრძალვამ მიაყენა; და მეორეც—ხუნხუზების მიერ კონცესიაზე თავდასხმის გამო. რუსეთის ეს მოთხოვნილებები მანჯურელმა ვაჭრებმა, თავიანთვის საზარალოდ იცნეს და ენერგიულად მოითხოვეს, რუსეთს უარი შეეთვალოსო.

საზოგადოების გავლენით მანჯურიის ვიცე-კოროლმა ჯარები მოითხოვა. ჯარების მოძრაობა ტაიცსა და ციციკარზე ამ ბოლო დროს ძლიერდება.

ილიის მხრის პრეზიდენტი იუწყება: რუსების 8.000 მეომარი და 6.000 სათადარიგო ჯარის კაცი ქულჯისაკენ გაემართაო. რეზიდენტი ჰკითხულობს: შემდეგ როგორ მოიქცეო. თუ გადაჭრილი ინსტრუქციები არ მექნება, სამსახურიდან გადავდგებიო.

ჩინეთის დიდი კედლიდან ბოდუნესა და ციციკარისაკენ ყოველნაირი ჯარი იგზავნება. მანდუნელი ევროპიულად გაწვრთვნილი რამდენიმე დივიზიაა და სამხედრო ურმებმა სამხრეთ-მანჯურიის გზის დასავლეთით გაიარა.

ჩინეთის საზღვრებზე მყოფი მანჯურელები შეშფოთებულნი არიან. ხმა დადის, ომი აუცილებლად მოხდებაო. ჩინელები ომის დაწყების დღესაც კი ასახელებენ. ამ დღედ 12 მარტსა სთვლიან. ხარბინსა და ფუნძიანში ბევრი ჩინელი ჯარის კაცია. ცნობაა, რომ ახლო-მახლო სოფლებშიაც ჯარები სდგასო.

რუსი ვაჭრები ხარბინიდან იტყობინებიან: ამ უკანასკნელ დროს ძონგოლეთში აღარ გვიშვებენო. ერთ

მახლოგელი აღმოსავლეთი

სტამბოლიდან იტყობინებიან: სულთანმა უკანასკნელი ლმე ცუდად გაატარა. დიდი სიცხე ჰქონია, ავადმყოფის მდგომარეობა სერიოზულია.

სკუტარიდან იუწყებიან: ალბანიის ზოგიერთ ადგილებში ხალხმა თავისი თავი დამოუკიდებლად გამოაცხადა. იარაღს ბევრსა ყიდულობენ. ალბანელებმა დროებითი მთავრობა უკვე აირჩიეს. აჯანყება იზრდება. ამ საქმის თაობაზე ოსმალეთის სამხედრო მინისტრი ალბანიაში გაემგზავრა. ალბანიაში 40 ბატალიონი ჯარი გაიგზავნა.

თეირანში ცნობა მოვიდა: მეშედისა, ისპაჰანსა და სულთანაბადში პრაკლამაციები გავრცელდა. პრაკლამაციები რუსეთის საქონელს, მეტადრე შაქარს, ბოიკოტს უცხადებენ. ბოიკოტი რუსების ვაჭროობაზე ცუდად იმოქმედებს.

დეპეშები

(პეტერბ. დეპეშათა სააგენტოსაგან)

9 მარტი.

საზღვარ-გარეთ.

სოფია. მინისტრ-პრეზიდენტმა მეუფე ფერდინანდს კაბინეტის სამსახურიდან გადადგომის შესახებ თხოვნა გადასცა 9 მარტიდან ოსმალეთ-ბულგარიის საგაკრა ხელ შეკრულება ძალაში შედის.

ქრისტიანია. სტორტინგში სოციალისტმა ნისსენმა სახელმწიფო ხარჯთაღრიცხვის გარჩევის დროს ხარჯის 1 მილიონით შემცირება ითხოვა. დეპუტატმა ქალმა ანნა როგსტადმა თავისი პირველი სიტყვა წარმოთქვა და გაბედულად, რომ მშვიდობიანობისა და სამედიცინო სასამართლოების მოშხრეა და სწამს, რომ მიდიტარიზმი მომავალში გაქრება, მაგრამ სამხედრო ხარჯთა აღრიცხვის წინააღმდეგ ხმას არ მისცემს, რადგანაც ამ ხარჯთ-აღრიცხვას საფუძველად მტრის მოგერება და ქვეყნის დაცვის ბრძანებები უძევს.

საკრამენტო. სენატმა ის კანონპროექტი მიიღო, რომელიც უცხოელთ უძრავ-ქონების შეძენის ნებას არ აძლევს.

რომი. ეკლესიის წარჩინებულებმა, ვისაც კი მეფე ელისაბეთა, ურჩიეს მას, რომ კაბინეტის შედგენა ჯოლიტისგან მიენდოს.

პარიზი. მთავარ-მდივნის თანამდებობის დასანიშნად თინხის დაარსების საკითხის გარჩევის დროს დეფერუსმა სთქვა: ეგ თანამდებობა მაღალი ადგილი არ სდგა, რომელმაც ბრიანი დაცვას ხელი შეუწყოთ. კამათის დროს ფანანი ტუდა. რაშმა სთქვა, მთავრობას უფლება აქვს ასე მოიქცეს, მაგრამ ხმას კი წინააღმდეგის წინააღმდეგ მივცემო. მინისმა რაშის სიტყვის შესახებ კმაყოფილება გამოსთქვა; ძალიან შეგვდი ბატიმასან კაცს, რომელმაც თავისი აზრი გამოსთქვაო. უკიდურესი მემარცხენენი კმაყოფილებას აცხადებენ. მემარჯვენეთა, ცენტრის და დანარჩენ მემარჯვენეთა აღგილებიდან დამაყრუებელი ხმაურობა. ცენტრის დეპუტატები წამოდგნენ და მინისს, რომელიც ხმაურობის მიუხედავად მაინც დაამარაკობდა, მუშტებით დაემუქრნენ. სოციალისტებს უნდოდათ ცენტრსა და მემარჯვენეთ დასცემოდნენ, მაგრამ მსახურებმა და მემარცხენეებმა დაიჭირეს. მინისი ტრიბუნიდან სტენოგრაფებს უკარნახებდა. ბრიგრესტებმა მინისის ხელის შესაშფოთებლად ეგირიდა ასტეხეს. მინისმა ტუჩებზე ხელი მიდასვით მიიფარა და ისე უკარნახებდა. ბოდოს მან ტრიბუნას თავი დაანება. მემარცხენენი ტაშის კვრით მეგებენენ. სიტყვანარე ბამოვარდა. დრეფუსმა მინისს კანმარტება მოსთხოვა. ხმაურობა ხელახლად ასტეხა და მინისს სიტყვები დაჭეარა. ბოდოს მინისმა კანცლერად, რომ თავს ბედნიერად ჭრაცხს, რაკი მინისტრის დიალეური სმა კიეგო. კამათის შემდეგ მინისმა ნდობის საკითხი დასვა. მთავარ-მდივნის თანამდებობის დაარსების საკითხი 363 ხმით 103-ს წინააღმდეგ მიღებულ იქმნა. მთავრობას ხმა მისცეს მემარცხენეებმა, დემოკრატიულ მემარცხენეთა გარდა, და შეერთებულ სოციალისტების ერთმა ნაწილმა.

ჯრიესტი. სამი გემი ნავთ-სადგურიდან ვერ კავიდა, რადგან შეზღვაურნი კაიფიცნენ. ფოსტის წასაღებად ნადმოსანი მოვიდა.

პეკინი. საკონსტიტუციო პალატის თავმჯდომარე თავ. ბენდინი ვაჭრობის მინისტრად დანიშნა. მისი ადგილი კანცლერ მისიუს ჩაბარეს. ვაჭრობის მინისტრი შუტინი ფეხოსკის სამხედრო გუბერნატორად დანიშნა.

შავი ბირი.

ხარბინი. გუშინ ერთი ჩინელი მოკვდა. ერთი ავადმყოფი ჩინელი ზამოდიტის კლინიკაში იქმნა გადაყვანილი. შიგნეულ ამრიდან სადეზინფექციო და მეფრინვ რაზმებს შეამცირებენ. სანიტართა ორკვირეული კურსები არსდება.

პეტერბურგი. კარეშე საქმეთა მინისტრის ავადმყოფობის კამო, სამინისტროს მმართველობა მის ამხანაგს ნერატოვს ჩაბარეს.

ვლადივასტოკი. სამხედრო სასამართლომ შაქრის საქმის თაობაზე 9 ოფიცერს სხვა და სხვა ვადით ციხეში ჯდომა მიუსაჯა. ამ საქმის განხილვა ხელმეორეზე წარედგინება.

პეტერბურგი. უმადლეს ნებართვითა განთლების სამინისტროსთან, მინისტრის თავმჯდომარეობით საუწყებათაშორისო კომისია დაარსდა. კომისიაუმადლეს ახალ სასწავლებლების 3 ახმ სებულთა უფლებათა გაფართოების საკითხი უნდა განიხილოს.

მოსკოვი. დამე, ძილის დროს, რესტორანის პატრონი მარტინოვი მოჭედეს. მკვლელი მისიგე შეიდა, 18 წლისა. შუადი მამის საწოლში შეეპარა, რამდენიმე ადგილას სასიკვდილოდ დასჭრა და მოიშალა. მკვლელობის მიზეზი—შინაური უთანხმოებაა.

პეტერბურგი. სახელმწიფო სათათბიროს შეორე განუოფილებამ სარატოვის გუბერნიის წარმომადგენელთა კანდიკოვის და დობრინოვსკის არჩევანი სწორედ არა სცნო.

რომანოვსკაია. ეუბანის ოდქი, ბეკეშევის ასახვეთან მატარებლების დაჯახების დროს ერთი მუშა და 8 მგზავრი დაშავდა. დაჯახების მიზეზი გამოურკვეველია. მატარებლების მოძრაობა შეწყვეტილია.

ბელოსტოკი. ნოვეოოვის ქარხანაში სართავი განუოფილება დაიწვა. ზარალი 60.000 მანეთია.

გამოსადეგი ცნობა

ვინ როდის ილებს მთხოვნელებს

ნამეტნიკი ზუთშაბათობით მთხოვნელებს იღებს 2 ნახევარ საათიდან, სასახლეში ხოლო მოხელეებს შაბათობით 2 საათიდან.

ნამეტნიკის თანაშემწე სამხედრო ნაწილისა სამშაბათობითა და პარასკევობით დილის 10—11 საათამდე თავის ბინაზე: ბარიატინსკის ქუჩა სახლ. სახლ.

ნამეტნიკის თანაშემწე ხუთშაბათობით 2—3 საათ.

ნამეტნიკის ოთხშაბათობით, ოთხშაბათ-ოთხიდან და პარასკევობით დილის 10—2 ნახევარ საათამდე საკუთარ ბინაზე (ეგ-(ზარხოხის მოედანი).

ნამეტნიკის კანცელარიის დირექტორი—ორშაბათობით ნაშუადღევის 2 საათ. კანცელარიაში (პეტრე დიდის ქუჩა N 8)

კავკასიის სამხედრო ოლქის შტაბის უფროსი—ორშაბათობითა და პარასკევობით დილის 10—11 საათამდე, შტაბის შენობაში (სასახლის ქუჩაზე).

ძ. ტფილისის და მის მაზრის დროებით **გენერალ-გუბერნატორი** ოთხშაბათობითა და შაბათობით დილ. 11—2 საათამდე. კანცელარიაში (პეტრე დიდის ქუჩა N 19).

ტფილისის გუბერნატორი — ყოველ დღე ნაშუადღევის 1—3 საათამდე, კანცელარიაში (რტიშჩევისა და ბებუთოვის ქუჩ. ქიმში).

კავკასიის მიწათმოქმედებისა და მიწად მოსაწყობი მთავარი რწმუნებული—ოთხშაბათობით, ხუთშაბათობით და პარასკევობით ნაშუადღ. 10—1 ნახევარ ხათ. კანცელარიაში (ხერგიევის ქუჩა N 9).

კავკასიის სამოსწავლო ოლქის მზრუნველი ოთხშაბათობით, ხუთშაბათობით და პარასკევობით 1—2 სამთამდე კანცელარიაში (ანასტასიევის ქუჩაზე).

მატარებელთა მიმოსვლა.

(დრო ტფილისის საათზეა ნავარაუდევი)

ტფილისიდან გადიან:

ბათუმისკენ: სახალხო მატ. N 5, დილ. 8 ს. 10 წ., გორში ჩადის 11 ს., მიხაილოვში 12 ს. 33 წ. დღისით.; რიონში—4 ს. 48 წ. ღამ.; ბათუმში—ჩავა საღ. 9 ს. 20 წ. საფოსტო N 3,—ნაშუადღ. 2 ს. 9 წ., გორში ჩაადს 4 ს. 57 წ. ნახადილ.; მიხაილოვში—6 ს. 18 წ. საღ.; რიონში—10 ს. 59 წ. საღ.; ბათუმში ჩაღ.—4 ს. 28 წ. მეორე დილ. სახალხო მატ. N 7, საღამ. 11 ს. 53 წ., გორში ჩადის ღამ. 2 ს. 29 წ. მიხაილოვში—ღამ. 3 ს. 53 წ., რიონში მეორე დღეს დილით—8 ს. 33 წ., ბათუმში ჩადის დღისით 1 ს. 26 წ.

ფერეული მატარ. N 107, მე-4 კლასით—ღამის 1 ს. 5 წ., გორში ჩადის ღამ. 3 ს. 51 წ., მიხაილოვში—მეორე დღეს დილით 6 ს. 51 წ., ბათუმში ჩადის—საღ. 8 ს. 33 წ.

ბაქოსკენ: N 2, სწრაფ.—დილ. 9 ს. 28 წ., ბაქოში ჩადის საღამოს 11 ს. 26 წ. **სახალხო მატ.** N 6, ნახადილევ. 3 ს. 35 წ. ბაქოს. ბაქოში ჩადის მეორე დღეს დილ. 9 ს. 7 წ. **საფოსტო მატ.** N 4, ბაქოს საღ. 10 ს. 25 წ., ბაქოში ჩადის მეორე დღეს ნაშუადღ. 5 ს. 21 წ.

ფერეული, N 106, მე-4 კლასით, ბაქოს დილ. 4 ს. 18 წ., ბაქოში ჩად. საღ. 5 ს. 21 წუთზე.

ბორჯომისკენ: სახალხო N 9—66, ნაშუადღ 3 ს. 28 წ., ბორჯომში ჩადის საღამ. 9 ს. 8 წ.

ჯულფისკენ: საფოსტო მატ. N 74—75, შუადამ. 12 ს. 41 წ. ბაქოს. ჯულფაში ჩადის მეორე დღეს. ღამის 1 ს. 5 წ.; ნარევი მატ. მე-4 კლასით დილ. 5 ს. 48 წ.

ერევნისკენ: სახალ. მატ. N 78—79, ბაქოს ნაშუადღ. 4 ს. 32 წ.

ტფილისში მოდიან:

ბაქოდან: N 6, სწრაფი საღ. 10 ს. 55 წ. სახალ. N 5, დილ. 7 ს. 25 წ. N 3, საფოსტო ნაშუადღ. 1 ს. 9 წ., N 107, ნარევი მე-4 კლასით—შუადღ. 12 ს. 1 წ.

ბათუმიდან: სახალხო N 6, ნაშუადღ. 2 ს. 46 წ., საფოსტო N 4, საღ. 9 ს. 25 წ. სახალხო N 8, დილ. 8 ს. 45 წ. ნარევი N 106, მე-4 კლასით, ღამ. 3 ს. 16 წ.

ჯულფიდან: საფ. N 72—73, დილით ს. 36 წ.

ერევნიდან: სახალ-ბაქო. N 80—81, საღ. 7 ს. 1 წ. ნარევი N 110—111 მე-4 კლასით საღ. 10 საათზე.

ბორჯომიდან: სახალხო N 61—10, დილით 7 ს. 35 წ.

შენიშვნა; ნარევი მატარებელის მე-4 კლასის ვაგონებს NN 106, 107, 108, 109, 110 და 111 საჭირეებისა-დაგვარად მიაბამენ ხოლმე მატარებელს.

განცხადებანი

დოქტ. ნავასარდიანისა

ყოველ დღე, კვირეებს გარდა

დაარსებულია 1880 წელს.

(ეორონცოვის ძველის პირდაპირ)

დ ი ლ ი თ:

ბ. ა. ნავასარდიანი: 11—12 ს. ქირურგიული, ვენერიული (სიფილ.) ავად.

ყ. მ. ჩიქოვანი: 9½—10 ს. თვალისა, შინაგანი და ნერვებისა.

ზ. ი. ბაბანასოვი: 10—11 ს. საბებიო, ქალებისა და ბავშვებისა.

ნ. ტ. ფულინი: 10—12 ს. ყურისა, ცხვირისა და ყელისა.

მ. გ. ავეტიხიანცი: 11—12 ს. კანისა, სიფილისი, ვენერ., საშ. და ქირურგ.

ბ. მ. ბუგინოვი. 12—1 ს. შინაგანი, ბავშვებისა და ყვავილის აცრა.

ბ. ბ. კარაპეტიანცი: 1—1½ ს. შიგან. და საბავშვო.

ბ. გ. აგახაროვი: 1½—2 ს. შინაგან. და ბავშვთა ავად.

ს ა ღ ა მ ო თ ი:

ქალ. ეკ. ბ. ზილბერშაცი: 6—6 ს. საბებ., ქალ. და ბავშ. ავად.

ო. ვ. ბეევსკაია-ენგელი: 6—6½ ს. საბებიო, ქალებისა და ბავშვებისა.

ი. ფ. მარცეშევსკი: 6—7 ს. შინაგანი, ბავშვებისა და ყვავილის აცრა.

11—12 საათ. **606** **ფასად ოდ**

კონსულტაციურად

რჩევა 50 კაპ. ღარიბებს უფასოდ, კეთილსულტაციები და ოპერაციები შეთანხმებით. სამკურნალოს დირექტორი მედიცინ. დოქტორი **ბ. ა. ნავასარდიანი.**

ვ. ყიფიანის დრამა

სამეგრელოს მთავარი ლევანი

ისტორიული დრამა 5 მოქმედებად გამოცემა ვაზ. „დროების“ რედაქციისა და კ. მესხიევისა.

ფასი ოთი აბაზი

იყიდება „სახ. ვაზ.“ რედაქციაში და წერაკითხვის საზოგადოების წიგნის მაღაზიაში.

„სოფრაპნის“ ამხანაგობის გამოცემა

ქართველი და უცხოელი მწერლები

წიგნი მეექვსე

მიიღება ხელის მოწერა მეექვსე წიგნზე.

დრამები და კომედიები

წიგნი დაიბეჭდება ვასო აბაშიძის რედაქციით

ამ წიგნში მოთავსებული იქნება, როგორც **ქართველ** აგრეთვე **უცხოელთა დრამატურგებს** ნაწარმოები. წიგნი გამოვა დიდი ზომისა, სამჯერ მეტი ვიდრე ჩვენი ჩვეულებრივი გამოცემებია,—იქნება დასურათებული,—მოთავსებული იქნება სასიმღერო კუპლეტებისათვის ნოტები. უმთავრესი ყურადღება იქნება მიქცეული იმაზედ, რომ წიგნში მოთავსდეს ისეთი დრამები და კომედიები, რომლის დადგმა შეიძლებოდეს პროვინციაში.

არც ერთი პიესა არ დაიბეჭდება წიგნში ისეთი, რომელიც დაბეჭდილი არის.

წიგნი ეღირება ხელის მომწერთათვის ერთი მანეთი.

ხელის მოწერა დაიწყო 10 თებერვალს და გათავდება 1 აპრილს. დაბეჭდილი წიგნი აუცილებლად დაურიგდებათ ხელის მომწერლებს—1 ივნისს.

წიგნი ცალკე გაბასაყიდად არ გამოვა

ვისაც ესურვება ამ წიგნის გამოწერა ფოსტით, მან უნდა გამოგზავნოს გასაგზავნიანად 1 მ. 50 კაპ.

ფულის გამოგზავნა შეიძლება შემდეგი ადრესით: **Тифлисъ типографія „Сорапань“.**

ტფილისში ხელის მოწერა შეიძლება 1) ქართველთა შორის წერა-კითხვი. საზოგადოების მაღაზიაში, 2) „ნოვაია რეჩის“ მაღაზიაში. კიკნაძესთან, 3) „ლიონის“ მაღაზიაში, კიროჩნი ქუჩაზე და 4) სოსიკო მერკვილაძის მაღაზიაში.—პროვინციაში ყველა აგენტებთან.

(15—1100—4)

ხაუკეთესო წითელი (Кет.) ხიზილალა

სალიანის თევზთ მრეწველ და მოვაჭრეთ ძმ. ძეგველოვების

მ ა ღ ა ზ ი ა ს

პუშკინის ქ., სახლი № 9, ტელეფონი № 712,

ყოველ დღე განუწყვეტლივ მოდის

ახალ-ახალი

ოსეტრინა (ზუთ.) **და სევრიუგა** (ტარალანა).

ხიზილალა

ახალი (Зернистая).

პარკისა და კოლოფებით

საუკეთესო დოშები და ზურგიელები

მიღებულია დვინის ორაგული (სიომგა)

მივიღეთ საუკეთესო პაისუნი ხიზილალა

გირვანქა 2 მან.—2 მან. 40 კ.

წითელი ხიზილალა (Кетовая). 60 კ. ბირ.

და ბელა-რეგანე 50 კ.

მივიღეთ ახალი ნავაგა

აგრეთვე მივიღეთ დიდი პარტია ყოველნაირი კონსერვები.

(წ—128—121)

ხაუკეთესო წითელი (Кет.) ხიზილალა

მადათოვის კუნძული სტამბა „ხ ო რ ა ბ ა ნ ი“

რედაქტორ-გამომცემელი ი ო ა ნ ნ ი ს ლ ო ნ ლ ულ ა შ ვ ი ლ ი.